

Roman Joch

Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby – nad knihou M. Stanton Evanse *Blacklisted by History*¹

M. Stanton Evans je veteránem americké žurnalistiky. Ročník 1934, jako velice mladý, ve věku 25 let, se na konci padesátých let 20. století stal šéfredaktorem jednoho z velkých metropolitních deníků v USA – *The Indianapolis News*. Byl nejmladším šéfredaktorem v dějinách jednoho z velkých deníků. Později působil jako komentátor různých dalších časopisů, ale i rozhlasových a televizních stanic. Založil vlastní organizaci *National Journalism Center*, jejímž byl předsedou. Zároveň je veteránem pravicového a konzervativního aktivismu v Republikánské straně. Na začátku šedesátých let aktivně podporoval senátora Barryho Goldwatera, který v roce 1964 neúspěšně kandidoval na prezidenta USA. Napůl žertem říkával, že Richarda Nixona nikdy neměl rád – až do *Watergate*, kdy ho začal hájit. Už v roce 1976 povzbuzoval Ronalda Reagana k tomu, aby kandidoval na prezidenta. Jinými slovy, Stanton Evans stojí názorově na pravém křídle Republikánské strany.

Po celé půlstoletí od poloviny padesátých let 20. století Evans zastával názor, že konvenční pohled na antikomunistického senátora Josepha McCarthyho, podle něhož to byl nebezpečný demagog a zavilý nepřítel občanských svobod, který v letech 1950–1954 nastolil v Americe „vládu teroru“, byl nejen mylný, ale dokonce flagrantně mylný; že McCarthyho političtí odpůrci ublížili mnohem víc než on jim či komukoli dalšímu; že v podstatných otázkách místa a doby měl McCarthy více pravdu, než se mýlil – totiž že Rooseveltova a Trumanova vláda Demokratické strany byla v třicátých a čtyřicátých letech 20. století infiltrována komunisty a sovětskými agenty v ohromné míře a že tyto vlády podceňovaly bezpečnostní riziko z toho plynoucí. A pokud se McCarthy spletl, tak nejvíc v tom, že míru oné infiltrace spíše podcenil, než přecenil. Jinými slovy, že dějiny „mccarthismu“ napsali jeho odpůrci a že pohled na věc z druhé strany zatím vůbec nezazněl. A tak se Evans rozhodl knihu o tom napsat sám.

Vyšla v roce 2007 a jmenuje se *Blacklisted by History* („Ostrakizován dějinami“, doslova „Umístěn na černou listinu dějin“). Je to kniha racionální a zároveň vůči McCarthyho tak velkorysá a vstřícná, jak je jen možné, má-li stále ještě zůstat racionální a seriózní. Pokud jde o obhajobu McCarthyho, Evansovi se povedlo maximum. Přesto asi reputaci McCarthyho v očích demokratické levice příliš nezlepší; popisované události jsou už šedesát let staré a pro mnohé dávno zapomenuté. K revizi názorů na McCarthyho

1 EVANS, M. Stanton: *Blacklisted by History: The Untold Story of Senator Joe McCarthy and His Fight Against America's Enemies*. Crown Forum, New York 2007, 664 stran

však v očích historiků, kteří se zabývají studenou válkou, přece jen pomalu dochází, zvláště po zveřejnění svazků Venona v roce 1995 (o tom dále).

Podívejme se tedy nejdříve na současný stav znalostí o tehdejší době a pak na specifický přínos Evansovy knihy.

Dnes je mimo jakoukoli pochybnost prokázáno, že americká státní správa v třicátých a v první polovině čtyřicátých let 20. století, za vlády prezidenta Franklina Delano Roosevelta, byla na vysokých místech masivně infiltrována americkými komunisty, kteří byli zároveň sovětskými agenty. Zmíňme ty nejvýznamnější: Harry Dexter White na ministerstvu financí, kde nakonec působil jako náměstek ministra, Lauchlin Currie v Bílém domě coby asistent prezidenta a Alger Hiss na ministerstvu zahraničních věcí, později jako poradce prezidenta Roosevelta např. na Jaltské konferenci v roce 1945 a v témže roce první prozatímní generální tajemník OSN na jejím zakládacím shromáždění v San Franciscu. To byli ti neprominentnější, ale existovaly stovky dalších na nižších stupních státní správy. Zmínit můžeme ještě např. Williama Remingtona, který pracoval v různých hospodářských agenturách americké vlády, či Judith Coplonovou na ministerstvu spravedlnosti (a také několik desítek lidí v Úřadu strategických služeb – OSS – předchůdci CIA).

A americká vláda to věděla. Nejdříve měla silné indicie, pak důkazy. Již v roce 1939, po paktu Molotov-Ribbentrop, když se komunisté stali spojenci nacistů, informoval o komunistech v americké státní zprávě náměstka ministra zahraničí Adolfa Berleho novinář Whittaker Chambers, který byl kdysi sám komunistou a kurýrem pro sovětskou špionáž (GRU), ale v druhé polovině třicátých let se s komunismem rozešel.

Toto své varování ještě během války zopakoval pro FBI. A podobné výpovědi nezávisle na Chambersovi po válce přinesli bývalí komunisté Elizabeth Bentleyová, Louis Budenz a bývalý šifrant na sovětské ambasádě v Ottawě v Kanadě Igor Gouzenko, který přeběhl na Západ.

Samozřejmě nejdůležitějším důkazem byl projekt Venona. Co to bylo? Od roku 1943 americká armádní Signální zpravodajská služba (předchůdkyně dnešní NSA) zachytávala sovětské radiové diplomatické depeše z USA (do roku 1945 to bylo 200 000 zpráv) a krypto-analytikům se podařilo sovětský kód rozbit. Takže si mnohé tyto zprávy začali číst. A to, co z nich zjistili, byla identita většiny sovětských agentů v USA, včetně např. sovětské špionáže v atomových laboratořích v Los Alamos. Takže byla např. potvrzena identita sovětských špiónů, jako byli Julius a Ethel Rosenbergovi, zmínění Alger Hiss, Harry Dexter White, Lauchlin Currie či Maurice Halperin, sekční šéf v OSS a mnozí další (včetně např. Britů jako Donald Maclean a Guy Burgess ze slavné „cambridgeské pětky“).

Jedinou otázkou zůstává – v tomto je Venona nekonkluzivní – zda byl vědomým sovětským agentem i přítel a důvěrník prezidenta Roosevelta Harry Hopkins, anebo zda byl jen „vlivovým agentem“. Pokud byl vědomým sovětským agentem, pak byl tím nejvýše postaveným sovětským agentem v dějinách USA, neboť nikdo z těch ostatních nebyl tak blízko prezidentovi a neměl na něho takový vliv jako právě Hopkins (který dokonce určitou dobu bydlél v Bílém domě).

Vina těchto lidí byla prokázána na základě svědectví mnohých, včetně svědectví v podstatě nevyvratitelného, kterým byla Venona (Američany oficiálně zveřejněná až

Roman Joch

v roce 1995 ve zprávě komise Kongresu pro vládní tajemství, které předsedal tehdejší senátor Daniel Patrick Moynihan).

A zde vyvstává jedna nevyřešená otázka, která později vedla ke kontroverzi kolem senátora McCarthyho a je relevantní i pro knihu M. Stantona Evanse: Věděl prezident Truman o Venoně?

Armádní kontrarozvědka se rozhodla Venonu z pochopitelných důvodů utajit, a tak o ní nebyli informováni ani vysocí vládní činitelé (např. ministr zahraničí nebo CIA až do roku 1952). Podle autorů, kteří příznivě hodnotí prezidenta Trumana, ani on o Venoně nebyl podrobně informován, jen zprostředkovaně mu byly přes FBI (jež měla v USA na starosti civilní kontrašpionáž), předány informace o problematičnosti určitých osob (sovětských agentů).

Podle Evanse však Truman o Venoně informován byl, a pokud je to pravda, pak se senátor McCarthy ocitá v úplně jiném světle, než je jeho konvenční interpretace: jeví se jako ten, kdo pravdivě a oprávněně informoval o infiltraci americké státní správy komunisty a sovětskými agenty za demokratické administrativy Roosevelta a Trumana, což byl fakt, ke kterému byla Rooseveltova vláda lhostejná a ta Trumanova se ho snažila ututlat a popírala jej (byť o něm věděla) – a tak se vláda a demokratická většina v Senátu rozhodly mladého senátora zdiskreditovat a zničit, což se jim nakonec povedlo.

Tuto klíčovou otázku – zda Truman o Venoně informován byl, či nikoli – prozatím nelze rozhodnout a rozsoudit. Někteří autoři tvrdí jedno, jiní zase druhé. Pravdou je, že po druhé světové válce, když se Truman stal prezidentem, zjistil a uvědomil si, jaký problém zdědil po Rooseveltovi – masivní infiltraci státní správy komunisty a sovětskými agenty. Proto v roce 1947 exekutivním příkazem vytvořil komise na prověřování loajality vládních zaměstnanců, které prováděly prověrky, a ti, kdo osvědčení neobdrželi – byli buď komunisty, nebo představovali bezpečnostní riziko – byli ze státní správy propuštěni. Obhájci prezidenta Trumana a kritici senátora McCarthyho tvrdí, že v druhé polovině čtyřicátých let prezident Truman problém komunistické infiltrace a subverze v podstatě vyřešil a odstranil, takže McCarthy, který na scénu nastoupil až v roce 1950, přišel takřkajíc s křížkem po funuse a jen samolibě „mlátil prázdnou slámu“.

Pravdou ale taky je, že když prezident Truman zjistil rozsah komunistické infiltrace a subverze, snažil se to před národem zatajit a ututlat, neboť se obával (celkem správně, jak se později ukázalo), že toho využijí republikáni, kteří byli od roku 1933 v opozici.

V srpnu 1948 vypovídal Whittaker Chambers před Výborem pro neamerickou činnost Sněmovny reprezentantů o komunistech v americké státní správě, které znal. Krátce poté vypovídal na vlastní žádost Alger Hiss, jehož Chambers (mezi mnoha jinými) jmenoval, a vše popřel. Oba vypovídali pod přísahou. Rozhořel se soudní spor, který skončil v lednu 1950 konstatováním Hissovy viny, tedy toho, že lhal pod přísahou, dopustil se krivého svědectví. (Jeho špionáž a vlastizrada byly již podle amerických zákonů promlčeny, protože se udály před 10 lety; samozřejmě fakt, že byl sovětským špionem i během druhé světové války, zůstal utajen kvůli ochraně Venony.) To nebylo nic výjimečného, protože Chambers měl dost důkazů o Hissově špionáži

Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby

z dob, kdy i on sám byl kurýrem GRU (tedy z období roku 1937 a předtím). Výjimečné však bylo to, že během procesu se prominentní představitelé Demokratické strany jako jeden muž postavili za Hise, veřejně popírali jeho vinu a naznačovali, že Chambers je lhář.

Hiss byl mladý, hezký, dobře oblékaný muž z dobré rodiny, absolvent Harvardu, pracoval pro prominentní soudce Nejvyššího soudu USA, pak na ministerstvu zahraničí (Státním departementu) a byl poradcem zesnulého prezidenta Roosevelta. Sám tvrdil, že je nevinný a že se mu ta nejreakčnější republikánská pravice jen mstí za to, že byl nadšeným stoupencem Rooseveltova Nového údělu. Chambers byl novinář s pochybnou minulostí, malý, tlustý, nehezký, v pomačkaném laciném obleku. A sám připustil, že už jednou lhal (tvrdil, že Hiss byl sice komunistou, ale nikoli sovětským špiónem – aby ho chránil; když ho ale Hiss zažaloval u soudu, šel Chambers s pravdou ven, a aby se obhájil, vytáhl důkazy o Hissově špionáži a vlastizradě). Takže během procesu, a dokonce i po vynesení rozsudku (!), se Hise veřejně zastávali např. prominentní demokratický soudce Nejvyššího soudu Felix Frankfurter či tehdejší Trumanův ministr zahraničí Dean Acheson. A samotný prezident Truman označil obvinění Hise za falešnou stopu („red herring“). Přitom šéf FBI, kterým byl J. Edgar Hoover, jen němě žasl, proč to ti vrcholní demokratičtí politici a státníci dělají, když přece ze všech stran bylo jasné, že Hiss je vinen a Chambers mluví pravdu.

Spor Hiss – Chambers skončil v lednu 1950 odsouzením Hise k pětiletému odnětí svobody (z výkonu trestu byl propuštěn po čtyřech letech). V předešlém roce 1949 Sovětský svaz zhotovil a vyzkoušel svou první atomovou bombu (což se mu zdařilo díky sovětským špiónům, americkým komunistům, kteří chybějící informace o tom, jak ji sestavit, předali Stalinovi) a Mao Ce-tung vyhrál občanskou válku v Číně, čímž přivedl nejlidnatější zemi světa ke komunismu. Krátce poté – v létě 1950 – vypukla otevřená válka mezi USA a komunismem, válka v Koreji.

Dne 6. února 1950 mladý, do té doby nepříliš známý senátor Joseph McCarthy z Wisconsinu způsobil senzaci. Na mítinku ve Wheelingu v Západní Virginii, místě vzdáleném od centra politického dění, řekl, že má v ruce seznam komunistů, kteří pracují na ministerstvu zahraničí, představují bezpečnostní riziko a vláda je tam trpí.

Joseph McCarthy byl okamžitě svými demokratickými kolegy v Senátu (kde měli v té době většinu) vyzván, aby svá tvrzení doložil. Oni tvrdili, že řekl, že má seznam 205 lidí, on tvrdil, že řekl, že jich je 57 (nakonec dodal 67 jmen, pak ještě dalších 14, tedy dohromady 81 jmen osob, které v daném okamžiku byly na ministerstvu zahraničí stále ještě zaměstnány). Tak začala politická „rvačka“ mezi McCarthyem na jedné straně a demokratickou většinou a Trumanovou vládou na straně druhé. Šéf výboru, který obvinění McCarthyho měl prověřovat, demokratický senátor Millard Tydings, se snažil McCarthyho zničit. A McCarthy – Ir, který měl rád svou whiskey a v mládí boxoval – oplácel ránu ranou – ránu rétorickou a politickou svou vlastní ranou opět rétorickou a politickou. Měl pravdu ve svých obviněních vůči jmenovaným lidem, že jsou komunisty? Ano, měl. Jak to věděl? Mnohé informace získal od FBI (což tehdy nepřiznal, ale dnes je to známo) a také od bývalých komunistů, kteří se stali anti-komunisty a pro McCarthyho pracovali. Ti snadno dokázali identifikovat své bývalé soudruhy na základě peripetii jejich životů a veřejně proklamovaných politických

Roman Joch

názorů. Příkladem takovéto identifikace podle politických názorů bylo, když někdo vystupoval silně proti fašismu do 23. srpna 1939, tedy do dne, kdy byl podepsán pakt Molotov-Ribbentrop, a poté začal náhle horovat pro mír, stal se pacifistou a vystupoval proti imperialistické válce Západu vůči nevinnému Německu, ale takovýto postoj zastával jen do 22. června 1941, kdy Hitler napadl Sovětský svaz, a tehdy se dotýčný stal nejmilitantnějším bojovníkem proti fašismu, nacismu a Německu, přičemž požadoval svrhnout na Německo všechny bomby světa a rozdrtit je na padrť. O nositeli takovýchto názorů bylo možné předpokládat, že komunistou byl určitě. (Naopak ten, kdo byl pacifistou před 22. červnem 1941 i po něm, nebo kdo požadoval boj proti nacismu nejen před 23. srpnem 1939 a po 22. červnu 1941, ale i v období mezi 23. srpnem 1939 a 22. červnem 1941, komunistou nejspíše nebyl.)

A tak začala doba „mccarthismu“. Demokraté útočili na McCarthyho, on útočil na ně. Veřejné mínění a média se rozdělily na jeho stoupence a kritiky. První zvrat v „mccarthyádě“ nastal v roce 1952, druhý v roce 1954. V roce 1952 republikáni po dvaceti letech vyhráli zápas o Bílý dům (prezidentem byl zvolen generál Dwight Eisenhower), ale také získali většinu v Kongresu (jak se ukázalo, jen na dva roky). McCarthy byl povýšen a stal se předsedou senátního Permanentního podvýboru pro vyšetřování (myslelo se tím vyšetřování státní správy, státních úředníků). Nastalo období jeho největšího vlivu. Jeho pád začal v dubnu 1954, když se dostal do konfliktu s armádou a prezident Eisenhower v zákulisí domluvil jeho zostuzení: v hlasování se postavili všichni přítomní demokraté a přesná polovina přítomných republikánských senátorů proti McCarthymu a za rezoluci, jež mu vyslovila důtku za chování nehodné senátora Spojených států amerických a zbavující ho předsednictví podvýboru. Druhá polovina republikánských senátorů se sice za McCarthyho a proti rezoluci postavila, nicméně McCarthy byl zavržen. Stalo se tak v prosinci 1954 a tím vláda „teroru“ skončila.

„Teroru“, který ovšem ve skutečnosti žádným terorem nebyl. Přesto má McCarthy strašnou reputaci. Tak strašnou, že dodnes je slovo „mccarthismus“ synonymem „honů na čarodějnice“ a pálení knih. Je dokonce prezentováno jako ekvivalent slova „fašismus“. Výraz „leninismus“ však obdobné negativní konotace ani zdaleka nevzbuzuje – přitom v důsledku aktivit senátora McCarthyho nejenže nikdo nebyl popraven, nýbrž ani jediný člověk nebyl uvězněn, zatímco Vladimír Iljič Lenin nastolil režim, kde byly miliony lidí popraveny, uvězněny a ponechány napospas smrti hladem a zimou. Ano, v důsledku „mccarthismu“ několik lidí přišlo kvůli svým (komunistickým a prokomunistickým) názorům o zaměstnání, ale totéž se následně stalo McCarthyho stoupencům po jeho pádu v roce 1954.

McCarthy je vydáván za představitele státní moci a státní zvěle, který deptal nevinné občany, obviňoval je ze strašných věcí bez důkazů, přičemž jejich jedinou „vinou“ byla jen svoboda myšlení. Ve skutečnosti McCarthy vyšetřoval pouze státní úředníky, tedy ty, kteří pobírali plat z peněz daňových poplatníků, a trval na tom, že pokud mají prokomunistické sympatie, mají být ze státní služby propuštěni. On byl tím, kdo se postavil státní moci. McCarthy neměl na své straně ani policii, ani armádu, ani soudy, ani ministerstva, ani (úřad) prezidenta USA (jen v určité fázi jeho kariéry mu pomáhal FBI). Všichni nakonec byli proti němu, jak demokratický prezident

Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby

Truman, tak republikánský prezident Eisenhower – a pak už i Kongres, jeho kolegové v Senátu. To on vyšetřoval vládu a její státní úředníky. Pokud někoho obtěžoval, pak vládní moc, státní mašinerii, což ho nakonec stálo kariéru.

Dnes víme, že pokud šlo o infiltraci americké státní správy komunisty, McCarthy její rozsah spíše podcenil, než přecenil neboť byla mnohem rozsáhlejší, než McCarthy vůbec tušil.

Pak je ovšem nasnadě otázka, proč byl a je tak kontroverzní a tak nenáviděný. Mnozí lidé měli za to, že obviňoval bez důkazů. A jiní byli toho názoru, že sympatie ke komunismu nemají být diskvalifikací pro práci ve státní službě.

Jak víme, ve třicátých a čtyřicátých letech v USA opravdu docházelo k masivní komunistické konspiraci, infiltraci státní správy a subverzi, v tom měl McCarthy pravdu. Pro mnohé příslušníky a sympatizanty politické levice byl kontroverzní princip, který zastával a obhajoval: totiž že svobodná země má plné právo vyhledávat ve svém státním aparátu a propouštět stoupence totalitních názorů, jejichž cílem je zničení svobod občanů. Po zkušenostech s komunismem však lze říci, že v tomto měl senátor McCarthy jistě pravdu a jeho kritici se mýlili.

Americká levice neměla nic proti tomu, když byli ze státní správy za druhé světové války vyhazováni nacisté a jejich sympatizanti; považovala však za porušování občanských práv, když byl tentýž princip po válce vztažen i na komunisty. Jinými slovy, komunisty – tedy posluhy či následovníky Stalina a Beriji – považovala za legitimní proud v názorovém spektru svobodné země.

McCarthy se nemýlil, že stalinisté jsou víceméně totéž co nacisté a že představitelé politické levice, kteří to nevidí, nejsou způsobilí vládnout svobodným občanům ve svobodné republice, neboť nejsou schopni ochránit jejich svobodu před totalitáři. McCarthy trval na tom, že lidé, kteří byli ve třicátých letech komunisty a v padesátých letech pracovali v západních vládách, představovali bezpečnostní riziko. To levice popírala. Ale pravdu měl McCarthy, jak se nakonec ukázalo ve Velké Británii v šedesátých letech, když byli Kim Philby a jeho další kolegové z britské Secret Intelligence Service – všichni synové z dobrých aristokratických a buržoazních rodin, všichni absolventi Cambridge University a všichni komunisté z třicátých let – odhaleni jako sovětské špioni (britská to analogie Algera Hisse a dalších).

Byl tedy McCarthy rytířem bez bázně a hany? M. Stanton Evans, který s ním velice sympatizuje a domnívá se, že měl více pravdu, než se mýlil – že jemu ublížili více, než on ublížil jiným – uvádí tři jednoznačné případy, kdy se McCarthy mýlil a projevil špatný úsudek.

Jednou z McCarthyho vyšetřovacích kauz byla otázka „Kdo ztratil Čínu?“ (Who lost China?) – jinými slovy, jak to, že USA dopustily, že v čínské občanské válce v letech 1945–1949 byl poražen americký válečný spojenec Čankajšek a vyhráli komunisté pod vedením Mao Ce-tunga?

McCarthy celkem přesvědčivě ukázal, že skupina expertů na Čínu (tzv. China Hands), sdružených převážně v Institute of Pacific Relations a aktivně zásobujících ministerstvo zahraničí (State department) svými expertizami a radami, již od druhé poloviny třicátých let aktivně pěla chválu na Mao Ce-tunga a čínské komunisty. Mnozí z nich v Číně pobývali, včetně Jenanu, kde Mao sídlil, nejspíš byli i komunisty, roz-

Roman Joch

hodně však byli komunistickými sympatizanty. Těmi nejvýznamnějšími byli Owen Lattimore, John Stewart Service, John Paton Davies, John Carter Vincent a další. Owen Lattimore ve svých knížkách *Solution in Asia* a *The Situation in Asia* (1945 a 1949) psal, že pro asijské národy bude nejlepší demokracie, ale nikoli ta formální jako v anglicky mluvících zemích, nýbrž ta skutečná, jakou asijské národy vidí v sovětském Rusku a která jim zajistí nejlepší rozvoj... Prostě prosovětská komunistická propaganda. Tito experti na Čínu od roku 1945 zásobovali ministerstvo zahraničí USA analýzami a zprávami o tom, jak je Čankajšek zkorumpovaný, jak je nepopulární a despotický, jak jsou čínští komunisté populární u lidu a jak oni a Mao Ce-tung nejsou žádnými komunisty sovětského typu (jen se tak jmenují), nýbrž jsou to ve skutečnosti „agrární demokraté“. Jinými slovy – tvrdili, že americká podpora Čankajškovi nedává smysl a vítězství Mao Ce-tunga se není třeba obávat.

George C. Marshall byl americký pětihvězdičkový generál, v letech 1939–1945 náčelník generálního štábu amerických vojsk, po válce byl v letech 1947–1948 ministrem zahraničních věcí a po dobu 12 měsíců od září 1950 do září 1951 i ministrem obrany USA. V roce 1946 ho prezident Truman vyslal do Číny, aby zjistil situaci a dojednal příměří mezi Čankajškem a komunisty. Marshall byl „brífován“ prokomunistickými americkými experty a přiměl Čankajška, aby zastavil ofenzivu proti nim. Na komunisty však Marshall žádný vliv neměl. Na začátku roku 1947 se vrátil do Ameriky a stal se ministrem zahraničí a příliš vojenské podpory Čankajškovi neposkytl. V roce 1949 komunisté v Číně vyhráli občanskou válku a Čankajšek se stáhl na Tchaj-wan.

McCarthy správně vyhodnotil, že doporučení expertů na Čínu byla skandálně prokomunistická, a tito lidé, ať už komunisté či nikoli, sovětsí agenti či nikoli, mají být minimálně pro neschopnost propuštění ze státní služby. Owena Lattimora, který byl evidentně komunistou (to tvrdil bývalý člen strany Louis Budenz) anebo alespoň silně prokomunistickým sympatizantem, však označil za agenta sovětské špionáže – ač pro takovéto obvinění neměl žádné důkazy. (I když sovětský agent Alexander Barmin, který přešel na Západ, vypovídal před výborem pod přísahou, že mu v Sovětském svazu v roce 1937 tehdejší šéf GRU Jan Berzin řekl, že Lattimore byl jejich agentem.) Obvinění Lattimora byla McCarthyho chyba: označil ho za vědomého sovětského agenta a neměl pro to důkazy.

Poté udělal chybu ještě daleko větší: za člena komunistické konspirace označil i samotného generála George C. Marshalla (s odůvodněním, že kdyby byl jenom hloupý, pak některá jeho rozhodnutí by byla i v americký prospěch) – kvůli tomu, že v důsledku jeho působení byla ztracena Čína (nezapomínejme, že v té době, během Korejské války 1950–1953, jež byla vlastně vzhledem k počtu jednotek ve skutečnosti americko-čínskou válkou, byla naprosto relevantní otázka, proč USA dopustily porážku antikomunistického spojence v čínské občanské válce, aby rok poté musely s komunistickou Čínou otevřeně bojovat). McCarthyho nařčení generála Marshalla bylo nezodpovědné, hanebné, iracionální a nactiutrháčské. Byl to morálně nejnižší a nejčernější bod McCarthyho veřejného působení, který není schopen obhajovat ani největší McCarthyho obhájce (i M. Stanton Evans to ve své knize považuje za McCarthyho velké selhání).

Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby

Další a pro McCarthyho fatální chybou byl jeho konflikt s armádou USA. Na jedné americké vojenské základně byl povýšen vojenský lékař-stomatolog Irving Peress, který byl komunistou (byl povýšen rutinně, na základě služebního postupu, za odsloužené roky). McCarthy se rozčilil a v únoru 1954 si pozval na veřejné slyšení před svým výborem velitele základny, kterým byl generál Ralph Zwicker, veterán z druhé světové války a hrdina vylodění v Normandii. Když Zwicker na McCarthyho otázky odpovídal vyhybavě a místy kontradiktorně a řekl, že mu nevadí, že Peress byl povýšen a pak z armády propuštěn se všemi poctami, McCarthy na generála Zwickera začal křičet, že není hoděn nosit uniformu důstojníka americké armády.

Jiný generál, shodou okolností americký prezident Dwight D. Eisenhower, ale nesl velice nelibě, přesněji řečeno velice ho rozčililo, že si nějaký civil dovolil urazit amerického generála – shodou okolností jeho podřízeného při vylodění v Normandii. A začal v zákulisí pracovat na McCarthyho pádu.

V prosinci 1954 Senát svou výše zmíněnou rezolucí chování McCarthyho odsoudil a zbavil ho členství ve vyšetřovacím výboru. Éra „mccarthyovského teroru“ skončila...

McCarthy udělal řadu chyb. V několika případech obvinil lidi bez důkazů. V průběhu času čím dál více propadal alkoholismu, až mu propadl úplně. Nekriticky podlehl vlivu svého hlavního právního poradce Roye Cohna, který ho nakonec přivedl k sebevražednému konfliktu s armádou. To vše dodávalo legitimitu jeho pomýleným hysterickým kritikům a na dlouhou dobu zdiskreditovalo u mnohých amerických intelektuálů uslechtilou věc antikomunismu. Přitom antikomunismus – jakožto antitotalitarismus – byl zápasem za lidskou svobodu proti rudé tyranii, která držela v okovech milióny obyvatel této planety.

Mimochodem, o funkci hlavního McCarthyho poradce hodně stál Robert Kennedy, později ministr spravedlnosti ve vládě svého bratra, prezidenta Johna F. Kennedyho (1961–1963), a demokratický senátor za stát New York (1964–1968). V padesátých letech všichni Kennedyové podporovali McCarthyho; patriarcha klanu Kennedyů Joseph Kennedy přispěl výrazně na McCarthyho kampaň za znovuzvolení do Senátu v roce 1952 a McCarthy se nějakou dobu ucházel o sestry Johna a Roberta. Kdyby místo hlavního právního poradce senátora McCarthyho získal Robert Kennedy, a nikoli Roy Cohn, možná by Joseph McCarthy dopadl mnohem lépe.

Přesto však McCarthymu z hlediska správného posouzení dějin nelze upřít to, v čem se nezmýlil. Komunisté třicátých let pracující v padesátých letech na citlivých místech státního aparátu svobodných demokratických zemí představovali bezpečnostní riziko. V americké státní správě působilo více komunistů, než bylo zdrávo – jejich počet McCarthy spíše podhodnotil, než přehnal. Komunistická ideologie byla neslučitelná s demokracií a svobodou.

Takže nejen to, co nám o McCarthyh říkali naši komunisté, ale i to, co o něm tvrdila a tvrdí americká demokratická levice a co je dodnes konvenční většinou interpretací jeho činnosti, nebylo a není objektivním zhodnocením jeho působení. Tvrdí se, že pořádal „hony na čarodějnice“. Ano, to pořádal. Ale ti lidé, kteří tímto tvrzením operují, jaksi zapomínají zmínit, že v McCarthyho době v USA (a i jinde ve světě) opravdové čarodějnice, tedy velmi špatní lidé s velmi špatnými záměry (dostat svět pod vládu Lavrentije Beriji, jejich pána, a Josifa Vissarionoviče Stalina, jejich

Roman Joch

boha), skutečně existovali. Že existovaly čarodějnice, jež honit rozhodně smysl mělo, a bylo to správné. To McCarthy pochopil a o to se také snažil – nedokonale, s mnoha chybami a nakonec i kontraproduktivně.

Kdo chce adekvátně porozumět roli senátora McCarthyho a tomu, co to byl tzv. mccarthismus, neprohloupí, když vezme do ruky knihu M. Stantona Evanse *Blacklisted by History*.